

De sportactieve school

Een vergelijkend onderzoek naar de sportiviteit van leerlingen op een sportactief gecertificeerde school.

Naam: J.O. Beth

Studentnummer: 3123766

Datum: 31 Juli 2008

Master: Maatschappelijke opvoedingsvraagstukken

Begeleider: mw. Dr. A.H.F. Elling

Tweede beoordelaar: dhr. Drs. P.L.M. Baar

Universiteit Utrecht

De sportactieve school

Een vergelijkend onderzoek naar de sportiviteit van leerlingen op een sportactief gecertificeerde school.

De afstudeerscriptie van Justus Beth, masterstudent Maatschappelijke Opvoedingsvraagstukken (Social Education and Youth Policy) aan de Faculteit Sociale Wetenschappen van de Universiteit Utrecht.

Abstract

Background. In this research an analysis is made on the differences between students who attend a sport-active labeled school and students who attend a school without that label in the matter of amount of sportivity, motivation to sport and the weight that is attached to sports. Also the school selection motives and differences in BMI values between the former types of students have been studied. The goal of this research is to get an overview picture of amounts of supply and demand of sports and physical exercise on both a sport active labeled school and a school without such a label and what influence the label could have on the behaviour of students concerning sports and PE

Method. In a middle sizes city in the suburban area of Holland two schools were selected, one certified as being 'sport-active' and a second without such a certificate, the last one to serve as study group. A number of students (n= 120) and parents (n= 68), mean ages respectively 14,7 and 46,5 have cooperate with self administered questionnaires. This questionnaire feature questions about participation in sports at and out of school, sports motivation, sports attitude and motives for school selection. Stepwise multiple regression analyses was used to identify the relations between sports and motivational determents. To identify the differences between students of an sport-active labeled school and those of the school without label one way variance analyses based on 'Chi-square' was used to comprehend the data.

Results. There appears to be little difference in the amounts of sportivity, sports motivation and the weight of sports between students of both schools. This also applies for school selection motives and BMI values. The differences seem only to appear between the students who are active in sport an those who are not. The former appears to take part more actively in sport activities, is more intrinsic motivated and think of sport and the amount of PE as an important factor in the school selection process.

Discussion. The large supply of sport and PE at the sport-active labeled schools seems not to influence participation rates but appeal mostly to the yet more sport-active students. For stimulation in sports and PE in a lager part of the students body of the sports active labelled school perhaps the program should incorporate a broader selection of stimulation methods. A school without the specified label does not appear to have a lower supply of sports and PE.

Inleiding

Scholen die zich willen profileren op het gebied van sport en bewegen kunnen zich sinds 2004 laten certificeren als ‘sportactieve school’. De KVLO¹ is hiervoor, in samenwerking met het NOC*NSF², gekomen tot de ontwikkeling van een certificaat dat laat zien dat een school voldoet aan een aantal criteria zoals die door deze organisaties zijn opgesteld. De gedachte achter de certificering is dat *“het belang van bewegen en sport in de ontwikkeling van kinderen onvoldoende is gediend met het enkel geven van de voorgeschreven lessen lichamelijke opvoeding”*, aldus de KVLO (2008).

Op een sportactieve school worden de lessen lichamelijke opvoeding daarom duidelijk afgestemd op de aanbieders van bewegingsactiviteiten van buiten de school. Daarnaast wordt op basis van het leerplan structureel aandacht geschonken aan leerlingen met een bewegingsachterstand of andere bewegingsproblemen. Binnen de school zal tevens een ruim aanbod van bewegings- en sportactiviteiten zijn waar leerlingen op niveau en naar interesse aan deel kunnen nemen (KVLO, 2008).

Een dergelijk aanbod van bewegings- en sportactiviteiten is geheel in lijn met de plannen van de overheid om, in het kader van de kabinetsnota ‘Tijd voor sport’³ en de alliantie ‘School en sport samen sterker’⁴, te streven naar een meer structurele inbedding van sport en bewegen in het onderwijs. In 2010 zou op 90% van alle scholen voor elke leerling een dagelijks sport- en beweegaanbod moeten zijn, zowel voor binnen als buiten de schooluren.

Behalve het stimuleren van het sportgedrag van leerlingen levert de certificering van sportactieve scholen volgens het NISB⁵ ook een belangrijke bijdrage aan een positief imago van de school. Met dit certificaat laat de school namelijk zien dat zij belang hechten aan sport en bewegen in het leef- en leerklimaat van de leerlingen (NISB, 2008). Scholen zien zelf ook steeds meer de noodzaak om zich te profileren. Enerzijds om zich op die manier te specialiseren, maar anderzijds wordt het ook gezien als middel om met andere scholen te kunnen concurreren (SCP, 2005).

Naar aanleiding van de in 2001 uitgekomen nota Sport, bewegen en gezondheid (VWS, 2001) werd sport steeds meer in verband gebracht met de preventieve gezondheidszorg. Sport en bewegen kon namelijk helpen overgewicht te bestrijden en hart- en vaatziekten tegen te gaan. Het onderwijsveld zag in 2004, het ‘European Year of Education through Sports’ (EYES), voor zichzelf ook de verantwoordelijkheid om een rol te spelen in

het bestrijden van overgewicht. De vraag is echter in hoeverre het onderwijs en met name de sportactieve school hierin een rol kan en/ of moet spelen.

Er is weinig bekend over (de kenmerken van) het huidige aanbod sport en bewegen buiten de lessen om, daar waar een sportactieve school zich toch vooral onderscheid, en in welke mate hier door leerlingen aan wordt deelgenomen (Stegeman, 2007a). Zonder daarbij te vervallen in een ‘instrumentaliseringdebat’ (zoals dat in de eerste helft van de jaren negentig werd gevoerd, waarbij het ging om de mate waarop sport mag worden ingezet als ‘instrument’ (Stegeman, 2001)), leveren dergelijke ontwikkelingen toch vragen op over de betekenis van een dergelijk aanbod van sport en bewegen in het onderwijs. In welke mate verhouden vraag en aanbod van deze hoeveelheid sport en bewegen op school zich tot elkaar. En gaat het daarbij om de (vraag naar) intrinsieke waardes van sport en bewegen, of wordt sport ook gebruikt en gezien als (aanbod van) een belangrijk instrument voor van motieven van politieke, economische, sociaal integratieve, pedagogische of gezondheidskundige aard.

Dit onderzoek richt zich daarom op het verschil in sport en beweeggedrag tussen leerlingen van een sportactieve school en een niet sportactieve school waarbij wordt gekeken naar de sportiviteit en de attitude ten aanzien van sport. Dit wordt aan de hand van de mate van motivatie om te sporten en het belang dat aan sport wordt gehecht bepaald. Hiernaast wordt gekeken naar de schoolkeuzemotieven van zowel ouders als leerlingen om inzicht te krijgen in de rol die de (sportieve) profilering daarbij speelt.

¹ Koninklijke Vereniging voor Leraren Lichamelijke Opvoeding; zie ook www.kvlo.nl of www.schoolensport.nl

² Nederlands Olympisch Comité * Nederlandse Sport Federatie; zie ook www.noc-nsf.nl.

³ Ministerie van Volksgezondheid Welzijn en Sport, 2005; zie ook www.minvws.nl.

⁴ OCW/NOC*NSF, 2005a. De op 7 juni 2005 door de OCenW-minister Maria van der Hoeven samen met Erica Terpstra (voorzitter NOC*NSF) ondertekende alliantie heeft als doel: het bereiken van levenslang sporten en bewegen van jongeren.

⁵ Nederlands Instituut Sport en Bewegen; zie ook www.nisb.nl

1. Theoretisch kader

1.1 Doel en middel

‘Het doel heiligt de middelen’ is een veel gebruikte uitspraak wanneer het gaat om de legitimering van verboden -of op zijn minst discutabele- middelen, zoals het gebruik van wapens in de strijd om vrede. Het zijn middelen die niet zonder meer bijdragen en waarvan de negatieve bijwerkingen niet opwegen tegen de effecten van het te behalen doel. Andersom kan het ook zo zijn dat juist de middelen worden geheiligd en worden ingezet voor een discutabel doel. Zoals het volgen van een dieet als dat van Sonja Bakker, wat maar zelden leidt tot een blijvend resultaat (Voedingscentrum, 2008). De mate van ‘heiligsverklaring’ is erg afhankelijk van de belangen en motieven die de verschillende partijen bij het doel of middel hebben.

Sport is een dergelijke activiteit. Het kan als ‘heilig’ doel, maar ook als ‘heilig’ middel worden gezien. Volgens de conceptuele differentiatie van Tamboer en Steenbergen (2000) wordt dit onderscheid aangeduid met, enerzijds het aspect ‘eigenheid’ van sport (als doel op zich) en anderzijds de benadering van sport als ‘instrument’ (middel). In het eerder genoemde ‘instrumentaliseringdebat’ ging het om de vraag in hoeverre bewegingsonderwijs mag (moet) worden ingezet als middel voor het realiseren van niet vakeigen doelen (Stegeman, 2001). In de geschiedenis is sport namelijk geregeld gebruikt (en soms misbruikt) als een instrument voor waardevolle doeleinden van politieke, economische, sociaal integratieve, pedagogische of gezondheidskundige aard (Tamboer & Steenbergen, 2000).

Om deze verschillende doeleinden op een genuanceerde wijze te bespreken moeten er verschillende partijen van elkaar worden onderscheiden. Sport kan namelijk zowel als een instrument worden opgevat door een individu als door organisaties of instituties (Tamboer & Steenbergen, 2000). In het geval van de sportactieve school kunnen de leerlingen en hun ouders worden beschouwd als de individuen en worden de scholen en overkoepelende organisaties (zoals KVLO) gezien als instituut. Om een vergelijking te maken tussen de eigenheid van sport, en sport als instrument wordt ook gekeken naar de motieven om aan sport te doen. Zoals Tamboer en Steenbergen (2000) beschrijven kent sport extrinsieke en intrinsieke motieven die zowel voor individuen (leerlingen) als instituties (school/ KVLO) kunnen gelden.

Sport als doel

Voordat de ‘eigenheid’ van sport en spel kan worden omschreven zal eerst bepaald moeten worden wat onder sport wordt verstaan. Hoewel het hoe en waarom van het menselijke spelen in tal van theorieën is beschreven lijken sportfilosofen veelal terug te grijpen naar de klassieke formulering van spel zoals die in Huizinga’s boek ‘Homo ludens’ (Latijn voor: spelende mens) is gedaan.

“... een vrije handeling, die als ‘niet gemeend’ en buiten het gewone leven staande bewust is, die niettemin de speler geheel in beslag kan nemen, waaraan geen direct materieel belang verbonden is, of nut verworven wordt, die zich binnen een opzettelijk bepaalde tijd en ruimte voltrekt, die naar bepaalde regels ordelijk verloopt, en gemeenschapsverbanden in het leven roept, die gaarne met geheim omringen of door vermomming als anders dan de gewone wereld accentueren.” (Huizinga, 1985, p. 13)

Deze prachtige volzin maakt de omschrijving van spel misschien niet direct inzichtelijker maar bevat wel de elementen die wijzen op de ‘eigenheid’ van het spel. Een activiteit, buiten het gewone leven om, waar je in op kunt gaan. Het hoeft niet per se functioneel te zijn maar zou tegelijk wel gemeenschapsverbanden maken. Hoe dan ook, sport is en blijft een uiterst complex sociaal-cultureel verschijnsel dat in verschillende tijden en landen op verschillende manieren wordt geïnterpreteerd (Tamboer & Steenbergen, 2004, p.37).

Het doel van de sport wordt hier aan de hand van deze ‘eigenheid’ bekeken. Hierbij is het van belang om te kijken naar de attitude van zowel het individu als het instituut ten aanzien van sport. Onder attitude kunnen intrapersonlijke aspecten zoals intrinsieke motivatie, zelfbeeld en zelfwaardering worden verstaan. Hierbij gaat het om overtuigingen, opvattingen en waarden ten opzichte van jezelf en anderen (individu of instituut) (Ten Dam et al., 2003). Deze hebben allemaal invloed op de motivatie om aan een sport te doen, maar ook op het belang dat eraan wordt gehecht.

Om een beeld te krijgen van wat hier met sport als doel wordt bedoeld zullen we vooral kijken naar de intrinsieke motivaties om aan sport te doen. Intrinsieke motieven zijn vaak gerelateerd aan de intrinsieke doelen van de activiteit in kwestie. Voor een voetballer (individu) zijn dit bijvoorbeeld motieven zoals, de bal willen afpakken of een doelpunt maken, wat een intrinsiek doel van het spel is. Een mindere of andersoortige beweging zal deze intrinsieke motivatie echter niet kennen. Motivatie zal daarom ook veel verschillen tussen sporters en niet sporters.

De 'eigenheid' van sport zal nooit voor eens en altijd vast staan en het volledige motief om aan een sport te doen zal altijd een mengeling blijven van intrinsieke en extrinsieke motieven (Tamboer & Steenbergen, 2004, p.54). Daarbij kan er met name bij individuele motieven al snel discussie ontstaan over of het motief al dan niet als intrinsiek of extrinsiek moet worden aangemerkt. Het motief 'plezier' kan bij een voetballer zowel voor het 'scoren' (intrinsiek motief) als voor het 'samen met vrienden zijn' (extrinsiek motief) gelden. Zolang een motief niet aan een bepaalde activiteit is gekoppeld kan het dus voor meerdere verklaringen vatbaar zijn.

Uit onderzoek van Ewing en Seefeldt (2002, in Weinberg & Gould, 1995, p. 451) bleek dat zowel in schoolsport als in de niet aan school gebonden sport, het spelplezier verreweg het belangrijkste motief was. Ook het verbeteren van de sportieve vaardigheden en 'to stay in shape' scoren (vooral bij meisjes) goed. Opvallend is dat motieven als willen winnen en de uitdaging van competitie niet hoog op de lijst staan. In relatie tot de sportactieve school is het de vraag of de eigenheid en het belang van 'spelplezier' genoeg onder de aandacht komt en het eventuele instrumentalisering dit niet zal ondermijnen.

Sport als middel

Wanneer sport als instrument of middel wordt gezien gaat het vaak om de extrinsieke doelen die er met de sport gemoeid zijn. Zoals bij de intrinsieke motieven zijn ook de extrinsieke motieven om te sporten nauw verbonden met de extrinsieke doelen van de betreffende sport. Hier valt echter een belangrijk onderscheid te maken. Niet alleen individueel kunnen sporten gezien worden als instrument om bepaalde doelen te realiseren, ook instituties kunnen sport vanuit een instrumenteel perspectief benaderen (Tamboer & Steenbergen, 2004, p.55).

Extrinsieke motieven, waarbij sport dus wordt gezien als instrument, zijn voor leerlingen bijvoorbeeld om door het sporten samen met vrienden te zijn. Maar ook het tegengaan van overgewicht kan voor een individu een extrinsieke reden zijn om aan sport te doen. Voor instituties kunnen extrinsieke motieven om sport aan te bieden diezelfde motieven hebben, zoals sociaal integratieve of gezondheidsmotieven, maar worden die ook vaak alleen als legitimering van het middel gebruikt.

Het gebruik van sport als middel – of individueel of institutioneel niveau – is op zichzelf niet problematisch aldus Tamboer en Steenbergen (2000). Problemen gaan pas ontstaan als bepaalde extrinsieke doeleinden zodanig de overhand krijgen, dat de eigenheid van sport daardoor wordt overschaduwd. Er zou dan sprake zijn van 'instrumentalisering' van de sport.

Extrinsieke motieven spelen een rol in ieders persoonlijke visie op sport. Deze visie is echter nooit volledig subjectief tot stand gekomen. Als iemand het motief 'gezondheid' belangrijker vindt dan 'succesbeleving' of 'gezelligheid', is dat in belangrijke mate het resultaat van socialisatieprocessen en verinnerlijking van waarden en normen van de samenleving, ook wel dominante discours (Tamboer & Steenbergen, 2004 p.55).

De media speelt bij de totstandkoming van een dergelijke discours (bijvoorbeeld sport en gezondheid) een grote rol (Gard & Wright, 2005 p. 158; Van Sterkenburg & Knoppers, 2004). Uit de verschillende manieren waarop sport als instrument kan worden gebruikt blijkt dat het niet als een isoleerbaar verschijnsel kan worden gezien. Als maatschappelijk verschijnsel oefent de sport zelf invloed uit op de samenleving als geheel en wordt ze daar ook door beïnvloedt. (Tamboer & Steenbergen, 2000)

Zoals eerder genoemd kan men ook gezondheidsmotieven hebben om te sporten. Toen in 2004, het Europese jaar van opvoeding door sport (EYES), de KVLO kwam met een opzet voor de certificering van sportactieve scholen, opende dat de deur voor sport naar het onderwijsveld. Het onderwijs dat na EYES onder andere een verantwoordelijkheid voor zichzelf zag in de bestrijding van overgewicht (Breedveld, Rapportage sport 2006, p. 16).

Hoewel sport in sommige gevallen positief bij kan dragen op het gebied van verschillende maatschappelijke (opvoedings-)vraagstukken is daarmee niet gezegd dat het middel zonder meer voor alle maatschappelijke vraagstukken kan worden ingezet. Daarbij is ook alleen deelname niet genoeg, ondersteuning van volwassenen (ouders) is daarbij noodzakelijk (Ewing et al., 2002 in Gatz, Messner & Ball Rokeach, 2002). Sport als middel is gericht op de effecten die met (samen) bewegen worden bereikt. Hierbij gaat het naast de effecten van het product veelal over de processen die daarbij een rol spelen. Effecten van het proces zijn naast primair plezier, bijvoorbeeld het bevorderen van sociale vaardigheden zoals samenwerken, tolerantie en integratie. Bij effecten van het product gaat het vaak om gezondheidsbevordering zoals het verbeteren van de conditie, spierversterking of het tegengaan van overgewicht of obesitas.

Sport als wondermiddel

Beleidsnota's in Nederland staan vol met positieve waarden die aan sport worden toegeschreven. Zoals de mogelijkheid om mensen te leren samenwerken en beter met elkaar te leren omgaan. Breedveld (2003a, p.247) merkt hierover op dat sport hier kennelijk soms als wonderolie wordt gezien. Een voorbeeld daarvan is de NOC*NSF nota 'Sport als bron van inspiratie in onze samenleving'. Sport zou daarbij unieke kansen bieden voor de ontwikkeling

van de maatschappij (NOC*NSF/Onderzoeksburo Kearney, 1992). Als positieve effecten van sportbeoefening worden plezierbeleving, bevordering van de gezondheid, de ontwikkeling van persoonlijke waarden en maatschappelijke integratie genoemd. Ook wordt sport gezien als “één van de belangrijkste democratiserende en zelforganiserende fenomenen in de samenleving” (p.15). Sport wordt hier overduidelijk als een wondermiddel gezien terwijl de verwachtingen vaak hoger blijken te liggen dan de resultaten. Deze discussie zal volgens Coakley (2002 in Gatz, Messner & Ball-Rokeach, 2002, p.13-30) blijven bestaan zolang het is niet de vraag of, maar onder welke voorwaarden sport een positieve rol kan spelen in de ongelijkheid tussen sekse en etniciteit en de promotie van gezondheidsbevorderend gedrag.

Sport als middel tegen overgewicht

Hoewel gezondheid niet te koop is lijkt gezondheid in het dagelijks leven steeds vaker een eigen keuze. Terwijl de bewustwording van rokend Nederland zijn verzadigingspunt nadert kan er met name op het gebied van overgewicht nog op een hoop aandacht worden gerekend. Zowel de overheid als particulieren verkondigen dan ook de boodschap ‘gezond eten en voldoende bewegen’. Op het gebied van voeding voorzien supermarkten hun producten bijvoorbeeld van een keurmerk, dat aangeeft dat iets een “gezonde keuze” is (Albert Heijn). En ondanks dat het dieet van Sonja Bakker volgens het Voedingscentrum (2008) “weinig handvatten biedt voor blijvend gewichtsverlies” stond er nooit eerder een dieetboek zo lang in de top 10 van meest verkochte boeken. Behalve de aandacht voor gezonde voeding wordt er ook veel gedaan om ‘Nederland in beweging’ te krijgen. Reclamecampagnes zoals die van 30minutenbewegen.nl zijn er al in geslaagd 39% naamsbekendheid te krijgen (NISB, 2008). Deze norm geeft aan hoeveel er minimaal per week bewogen zou moeten worden, wil men gezond blijven (Kemper, Ooijendijk & Stiggelbout, 2000). Met al deze aandacht lijkt overgewicht een haast epidemisch karakter te krijgen maar dit wordt door Gould (1996, p.79 in Gard & Wright, 2005) als trend gezien die aan zou sluiten op het idee van een ‘Western lifestyle’. Ondanks dat er veel wordt gespeculeerd over deze ‘obesitas epidemie’ bestaan er nog veel (wetenschappelijke) onduidelijkheden over. Volgens Gard en Wright (2005 p.5) zijn het juist de empirische onzekerheden die de populaire overtuigingen (dominante discours) over een ‘obesitas epidemie’ stimuleren en de ruimte geven.

Toch zien we in Nederland dat obesitas een groeiend volksgezondheidsprobleem is waarbij de prevalentie van overgewicht en obesitas, met name bij kinderen en adolescenten, sterk toeneemt. In Nederland hebben vandaag de dag al één op de tien kinderen last van overgewicht (TNO-PG, 2006). Op jonge leeftijd kan overgewicht, en vooral obesitas, de kans

op het ontstaan van chronische ziekten zoals diabetes verhogen. Bovendien blijkt dat overgewicht op jeugdige leeftijd gerelateerd is aan overgewicht op volwassen leeftijd. Volwassenen die als kind obees waren hebben zelfs een verhoogd risico op morbiditeit en sterfte, onafhankelijk van hun gewicht op volwassen leeftijd (Renders et al., 2004). Het wordt momenteel dan ook als een van de belangrijkste volksgezondheidsproblemen gezien.

Hoewel obesitas het gevolg zou zijn van een verstoorde balans tussen de energie inname (voedsel) en de energie besteding (beweging) spelen er naast de erfelijke factor (aanleg hebben om dik te worden) omgevings- en gedragsfactoren ook een belangrijke rol. Deze laatste worden gezien als de belangrijkste oorzaken van het groeiende aantal mensen met overgewicht in de afgelopen decennia en worden dan ook als belangrijkste aanknopingspunten voor preventie gezien (Renders et al., 2004).

Sportdeelname en overgewicht

Zoals gezegd wordt er, wanneer (meer) jongeren te dik worden, gesteld dat ze meer moeten bewegen en dus meer zouden moeten sporten. Uit longitudinale studies blijkt echter niet zonder meer dat ‘de jeugd’ minder is gaan sporten (SCP, 2000). Wel is uit diverse studies onder jongeren in de leeftijd van 12-18 jaar naar voren gekomen dat vele in die periode de georganiseerde sport (voorlopig) de rug toe keren (DSP, 2000; Elling & Klerken, 2002). Dit hoeft echter niet te betekenen dat er ook minder wordt bewogen. De algehele sportdeelname is in de laatste jaren zelfs toegenomen maar de problematiek van het overgewicht is echter niet minder geworden. En dat terwijl men (vooral vrouwen) meer aan ‘gezondheidssporten’ is gaan doen (Breedveld en Tiessen – Raaphorst, 2006, p.10).

Behalve de sportdeelname lijken gezondheidsbedreigende leefgewoonten dan ook vaak complex samen te hangen met sekse, leeftijd, etniciteit, opleiding en sociaal-economische status (Jansen, Schuit & Van der Lucht, 2002). Er is echter nog weinig bekend over de mate waarin jongeren lichamelijk actief zijn, inclusief de deelname aan bewegingssport, en de gezondheidseffecten die de verschillende bewegings- en sportstimuleringsprojecten daarop kunnen hebben (Elling & Klerken, 2002).

Het programma van de sportactieve school heeft geen specifieke doelen op het gebied van de bestrijding van overgewicht. Echter met een dergelijke hoeveelheid sport en bewegen in de aanbieding zouden er wel kansen kunnen liggen om overgewicht tegen te gaan. Het lijkt in ieder geval een goede test-case voor de scholen die in 2010 bij de 90% moeten horen met een dagelijks sportaanbod. Het is de vraag of en hoe een (sportactieve) school specifieke invulling aan gezondheidsbevordering zou kunnen geven.

1.2 Vraag en aanbod

Aanbod van sport en bewegen

Het bewegingsgedrag van met name kinderen en adolescenten wordt door de sociale omgeving beïnvloed. School kan daarbij gezien worden als een plaats waar deze groep zich veel beweegt en die tevens een gestructureerde omgeving is waar sport en bewegingsgedrag van kinderen op verschillende manieren wordt beïnvloed (speelplaatsen, gymlessen, sportdagen, extra sportactiviteiten en het reizen van en naar school). Als eerste zullen wij het aanbod van de lessen lichamelijke opvoeding onder de loep nemen.

‘Het vak lichamelijke opvoeding moet leerlingen voorbereiden op een kansrijke en verantwoorde deelname aan de bewegingscultuur’ (Van der Gugten & Loopstra, 1996). Dat is de doelstelling van het vak lichamelijke opvoeding zoals die door veel docenten gezien wordt. Het begrip bewegingscultuur kan daarbij in brede zin worden gedefinieerd als *“individuele en collectieve, aangeleerde en verworven lichaamstaal, onder meer uitgedrukt in sport en spel”* (Stegeman & Faber, 1998, p. 118). Door docenten wordt daarom gestreefd naar het bevorderen van de ontplooiing van sport en beweeggedrag van leerlingen ter ondersteuning van hun persoonlijkheidsvorming en ontwikkeling naar volwassenheid en gericht op het overdragen van-/ en voorbereiden op deelname aan de bewegingscultuur (van der Loo, 2000, p. 81).

Het aanbod van sport en bewegen op school is een actueel onderwerp. In 2010 zou op elke school een dagelijks aanbod van sport en bewegen aanwezig moeten zijn. Daarbij werkt straks “90% van de scholen voor primair onderwijs, voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs structureel samen met buitenschoolse sportaanbieders.” (VWS, 2005). Behalve alle mooie beloften zijn de problemen van dit aanbod eveneens bekend. Stegeman (2005) schrijft: “We hebben onvoldoende zicht op het huidige schoolaanbod van sport en bewegen buiten de lessen om. Ook is niet bekend in welke mate er op dit moment aan wordt deelgenomen. We weten bovendien niet wat de ‘opbrengst’ is. Het gaat daarbij om de effecten in de zin van het beter participeren binnen bewegingssituaties“. Het is dus nog maar de vraag of het creëren van een dergelijk aanbod zoveel meer sportende en bewegende leerlingen op zal leveren.

Amerikaans onderzoek heeft aangetoond dat de fysieke schoolomgeving significant effect heeft op sport, spel en bewegingsgedrag (Gordon-Larsen et al., 2000; Pate, 1997; Sallis et al., 2001). Hoe meer sportfaciliteiten en speelplaatsen er zijn, hoe meer kinderen blijken te

bewegen. In hoeverre in Nederland sprake is van een dergelijk verband tussen sociale omgevingsfactoren en de fysieke inactiviteit van kinderen is nog onduidelijk. Onderzoek van Frelie en Janssens (2007) naar factoren die positief bijdragen aan het sport en bewegingsgedrag van kinderen van 10 tot 12 jaar uit twee Nederlandse steden heeft hier geen bewijs voor kunnen leveren.

Ondanks dat er vooralsnog geen direct verband is aangetoond tussen bewegingsonderwijs en (lange termijn) gezondheid, lichaamsgewicht of fysieke activiteit van kinderen (Gard & Wright, 2005 p. 4), zien beleidsmakers school toch als een plaats waar zowel de sociale als fysieke omgeving van invloed is op het beweeggedrag van kinderen. Het feit dat het sport en bewegingsgedrag van kinderen voor een groot gedeelte wordt bepaald door sociale factoren impliceert dat het ook beïnvloed kan worden. Dit creëert mogelijkheden voor beleidsmakers omdat hun interventies potentieel kunnen leiden tot een toename in deelname aan sport en bewegingsactiviteiten.

Er wordt doorgaans verondersteld dat er een relatie is tussen de mate waarin kinderen en jongeren fysiek actief zijn en hun fysieke activiteitsniveau op latere leeftijd. Trudeau en Shepherd (2005) concluderen in hun review onderzoek op dit terrein dat het aannemelijk lijkt dat de kwaliteit van de lichamelijke opvoeding in belangrijke mate bepalend is voor de latere houding ten opzichte van lichamelijke activiteit en voor het beweeggedrag op volwassen leeftijd. Dit onderzoek is echter puur gericht op de reguliere lessen bewegingsonderwijs. Deze lessen zullen gezien de wettelijke eindtermen niet verschillen tussen de sportactieve en niet sportactieve school. Een review van Raitakari et al. (1994) van internationale retrospectieve en longitudinale studies laat wel zien dat fysieke activiteit en sportparticipatie in de kinderjaren een voorspeller is van het activiteitsniveau later, en dat inactiviteit in de jeugd leidt tot inactiviteit als volwassene. Het ruime aanbod van sport en beweegactiviteiten op de sportactieve school zou hier wellicht invloed op kunnen hebben. Telema et al. (1997) concluderen daarbij dat er een grote kans is dat gezondheidsgerelateerd gedrag dat gedurende de jeugd is geleerd, op later leeftijd wordt gehandhaafd.

Ook voor ons land geldt dat mensen die in hun jeugd aan sport hebben gedaan, een grotere kans hebben om later sportief actief te zijn dan zij die dat niet deden (Breedveld, 2006; Ooijendijk et al., 2006). Het aanbieden van een kwaliteitsvol programma bewegen en sport op school lijkt dan ook een kosteneffectieve manier om de volgende generatie volwassenen te bewegen om er een actieve leefstijl op na te houden (Shephard & Trudeau, 2000; WHO, 1998 in Stegeman, 2007).

Sportdeelname

De mate waarin jongeren participeren in sport en bewegingsactiviteiten wordt door veel verschillende factoren bepaald. Dit gedrag is voor een gedeelte genetisch bepaald (Stubbe, 2002) maar daarnaast spelen psychologische, interpersoonlijke (attitude), omgeving en sociale factoren ook een belangrijke rol. Deze verschillende factoren beïnvloeden elkaar waarbij ze elkaar soms ondersteunen, maar soms ook tegengesteld werken (Van Bottenburg et al., 2005). De sociaal demografische factoren zoals sekse, etniciteit en opleidingsniveau zijn bepalend bij het verschil in psychologische, omgeving, sociale en dus interpersoonlijke factoren die invloed hebben op de sportdeelname. De sportdeelname zou volgens Breedveld & Tiessen-Raaphorst (2006, p.9) geen duidelijke verbanden vertonen met het aantal uren verplichtingen (arbeid, onderwijs en/ of huishouden). Druk bezette mensen blijken uiteindelijk wel minder te bewegen dan minder druk bezette mensen.

Ook de sportdeelname van de ouders blijkt een belangrijke voorspeller voor de sportdeelname van de kinderen. Hierbij gaat het ook vooral om sociaal demografische factoren zoals opleiding en sociaal-economische status. De kans dat kinderen aan sport doen is namelijk groter als ook de ouders sportief zijn. Onder de hoogopgeleide ouders is de kans groter dat de kinderen voor hun twaalfde jaar aan sport heeft gedaan. Hier is de kans dat ook de ouders aan sport doen groter. Zowel de sportiviteit als het opleidingsniveau hangen positief samen met het op latere leeftijd deelnemen aan sport (Breedveld en Tiessen – Raaphorst, 2006, p. 9).

In 2003 blijken iets meer vrouwen aan sport te doen dan mannen, maar wordt de wedstrijdsport (nog steeds) oververtegenwoordigd door mannen. (Breedveld, 2006, p.299) Etniciteit speelt ook een belangrijke rol in de mate van sportdeelname. Zoals uit de rapportage sport 2006 blijkt (Breedveld, 2006, p.299 – 304) doet 70% van de autochtonen in de leeftijd van 15 tot 24 aan sport, en 55% van de allochtonen uit diezelfde leeftijdscategorie. Met name allochtone meisjes blijven sterk achter in de sportdeelname. Dit is terug te zien in het lidmaatschap bij sportverenigingen. De verschillen naar etniciteit zijn hier groter dan in sportbeoefening alleen. Het opleidingsniveau van de ouders is eveneens van belang. Het sportieve kapitaal dat een kind van zijn ouders meekrijgt stijgt naarmate het opleidingsniveau hoger is. Het opleidingsniveau van kinderen maakt ook verschil voor het lidmaatschap van een sportvereniging. Kinderen die een Havo/ Vwo opleiding volgen zijn vaker lid van een sportvereniging dan kinderen die een Vmbo opleiding volgen (Stiggelbout et al., 1997).

Sportactieve school

Een overzichtstudie van Brug en Van Lenthe (2005) laat zien dat er, ondanks dat er veel onderzoek is gedaan naar de determinanten van beweging binnen school, maar weinig onderzoek is gedaan naar de schoolomgeving als onderwerp. Gegeven dat de school een natuurlijke omgeving is voor jongeren, vinden Brug en Lenthe het essentieel om onderzoek specifiek te richten op de schoolomgeving. Het is de vraag in hoeverre een sportactieve school hierin verschilt van een niet sportactieve school.

In 2004 diende zich het European Year of Education Through Sports (EYES) aan met als doelstelling: “gebruik maken van de door sport getransporteerde waarden om jongeren de kennis en vaardigheden mee te geven, die ze nodig hebben om hun fysieke mogelijkheden, hun bereidheid tot het leveren van prestaties en hun sociale capaciteiten – zoals het kunnen samenwerken, solidariteit, verdraagzaamheid en fair play – in een multiculturele context verder te kunnen ontwikkelen” (Nota Directie Generaal Onderwijs en Cultuur van de Europese Commissie, 2003).

Sinds 2002 organiseert de KVLO samen met het NOC* NSF al een tweejaarlijkse verkiezing voor de ‘sportiefste school van Nederland’. Een verkiezing voor de school die het meest actief is op het gebied van lichamelijke opvoeding, beweging en sport. De KVLO is in 2004, aan de hand van de gegevens van de sportiefste school van Nederland, gekomen tot een lijst met criteria waaraan een sportactieve school in hun ogen zou moeten voldoen. Om tegenwoordig nog voor de titel ‘sportiefste school van Nederland’ in aanmerking te komen moet de school nu uiteraard ook gecertificeerd zijn als sportactieve school.

Criteria waar een sportactieve school aan moet voldoen zijn bijvoorbeeld: regelingen hebben om talentvolle leerlingen te faciliteren voor de combinatie school en sport; sportklassen, sportspecialisaties (sport, dienstverlening en veiligheid in het Vmbo) en het aanbieden van LO-2 (LO als examenvak). De school moet binnen het gemeenschappelijke programma naast de reguliere lessen activiteiten aanbieden zoals schoolsportdagen, sportoriëntatie- en keuzelessen, sportkaderopleidingen, clinics en motorische remedial teaching (MRT). De school moet interscolaire toernooien en instuifmiddagen organiseren en deelnemen aan KVLO-schoolsporttoernooien. Verder wegen activiteiten mee als: samenwerking met sportverenigingen, de gemeente en de buurt op het gebied van sportactiviteiten en/of faciliteiten en accommodaties, samenwerking op het gebied van uitwisseling van technisch kader, samenwerking met andere sportaanbieders, (jeugd)kaderopleidingen binnen LO1, LO2 en/of SDV (Sport, Dienst en Veiligheid), nationaal trainingscentrum of Olympisch steunpunt zijn, maatschappelijke stages in de sport in LO2.

Ook participatie van leerlingen en ouders, samenwerking met sportverenigingen, multiculturele programma's bewegen en sport, programma voor minder actieve leerlingen, fair-play campagnes, sponsorlopen, participatie aan WhoZnext, FLASH, Hart voor Sport, e.a. leveren punten op. Er wordt gestreefd naar 50 tot 100 sportactieve scholen in het primair onderwijs en naar 50 tot 75 in het voortgezet onderwijs in het schooljaar 2007/2008 (Stegeman, 2005b).

Vraag

De sportactieve school is een relatief jong begrip en daarom is er over de vraag naar deze vorm van onderwijs nog weinig bekend. Uit een onderzoek naar schoolkeuzemotieven van Karsten et al. (2002) blijkt dat de afstand tussen thuis en school en het feit dat vriendjes van het kind naar dezelfde school gaan, voor ouders de belangrijkste motieven zijn. Daarnaast is de aandacht die school aan leerachterstanden besteedt in de ogen van de ouders ook een belangrijk motief. Ouders met een uitgesproken voorkeur voor een bepaalde pedagogische of levensbeschouwelijke voorkeur zijn bereid daar flinke afstanden voor te overbruggen. Uit Nederlands en buitenlands onderzoek is gebleken dat het moeilijk te achterhalen is of etnische samenstelling een rol speelt bij de schoolkeuze (Van Breenen et al., 1991; Van de Wouw, 1994). Het onderzoek van Van der Wouw wijst uit dat na onderwijsrichting en afstand tot de school kwaliteit het belangrijkste schoolkeuzemotief is.

Daarbij moet worden meegenomen dat het Nederlandse onderwijsstelsel de laatste jaren veel veranderingen heeft doorgemaakt. In het voortgezet onderwijs werd in 1998 de tweede fase voor Havo en Vwo ingevoerd. In 2001 kwam het Vmbo met daarbinnen vier verschillende leerwegen en in 2006 is de basisvorming op alle niveaus opnieuw hervormd. Deze ontwikkelingen hebben de structuur van het voortgezet onderwijs sterk gewijzigd (Ministerie OCW, 2003).

Met ondersteuning van de rijksoverheid, die de nadruk legt op deregulering en autonomie van middelbare scholen, bieden deze vernieuwingen de scholen steeds meer ruimte om zelf keuzes te maken en prioriteiten te leggen, zowel binnen als buiten het onderwijsprogramma. Het verminderen van regels en daarmee het vergroten van eigen verantwoordelijkheid kan er voor zorgen dat het onderwijs beter wordt afgestemd op de mogelijkheden, wensen, leerstijlen en talenten van leerlingen, ouders en het personeel (Ministerie OCW, 2003).

Met de ruimte die de scholen wordt geboden vervullen ze de laatste jaren dan ook steeds meer functies naast het lesgeven. Deze functies kunnen ingevuld worden om je als

school te specialiseren maar ook om vervolgens te kunnen concurreren met scholen in de buurt (SCP, 2005). De beleidsontwikkelingen geven scholen dus de ruimte om zich door middel van deze specialisaties te kunnen profileren, maar zorgt er ook voor dat er van scholen wordt verwacht daarin een keuze te maken.

Zo zijn er scholen die zich profileren op het gebied van sport en bewegen, bèta- en techniekvakken en er zijn de zogenaamde ‘cultuurprofiel scholen’ en zelfs ‘technasia’. Daarnaast bestaan scholen waar ‘het nieuwe leren’ hoog in het vaandel staat, waar tweetalig onderwijs wordt gegeven of onderwijs speciaal gericht op hoogbegaafden. Hoewel hier nog weinig onderzoek naar is gedaan lijken scholen zich op die manier steeds meer te specialiseren en te profileren (SCP, 2005).

Onderzoek

Er lijkt genoeg bekend over de betekenis van de ‘eigenheid’ van sport en de rol van sport als instrumenten. In hoeverre dit instrument mag en kan worden ingezet is echter nog de vraag. Over verhouding tussen vraag en aanbod van sport is nog veel onduidelijk. Met name de vraag naar het sport en beweegaanbod van sportactieve scholen moet nog meer uitgebreid onderzocht worden. Helemaal wanneer niet duidelijk is welke motieven er aan deze keuze ten grondslag liggen. Onderzoek zal zich daarom moeten richten op het verschil in sportiviteit tussen leerlingen (en ouders) van een sportactieve en niet sportactieve school. Waarbij wordt gekeken naar sportdeelname, sportmotivatie, het belang dat aan sport wordt gehecht en uiteraard de schoolkeuze. Om te zien of een sportactieve school ook minder leerlingen met overgewicht telt zou de BMI scoren moeten worden bepaald.

Deelvragen:

- Bestaat er een verschil in sportiviteit tussen leerlingen van een sportactieve en niet sportactieve school?
- Bestaat er een verschil in attitude (motivatie en belang) ten aanzien van sport tussen leerlingen van een sportactieve en niet sportactieve school?
- Welke rol speelt de sportactieve profilering bij de schoolkeuze?
- Hebben leerlingen op een sportactieve school een lagere BMI waarde dan leerlingen op een niet sportactieve school.

Hypothesen:

H1: Leerlingen op een sportactieve school zijn sportiever dan leerlingen op een niet sportactieve school.

H2: Leerlingen op een sportactieve school zijn meer (intrinsiek) gemotiveerd en vinden sport en bewegen (op school) belangrijker dan leerlingen op niet sportactieve school.

H3: Leerlingen op en een sportactieve school vertonen een lagere score op de Body Mass Index dan leerlingen van een niet sportactieve school.

H4: De sportactieve profilering heeft invloed op de schoolkeuze van leerlingen en/ of hun ouders.

2. Methode

Om op de onderzoeksvraag ‘In hoeverre verschilt sport- en beweeggedrag en attitude tussen leerlingen van een sportactieve en een niet sportactieve school? een antwoord te kunnen geven wordt gebruik gemaakt van verschillende data analyse technieken. De vergelijkbaarheid tussen de sportactieve en niet sportactieve school is ondersteund door data die verzameld wordt aan de hand van interviews, observaties en documentanalyse. De kwantitatieve data die werd verkregen aan de hand van de vragenlijsten is aan de hand van statistische analyse getoetst en verwerkt.

2.1 Participanten

Het onderzoek heeft plaats gevonden op twee middelbare scholen in een middelgrote plaats binnen de Nederlandse Randstad. Op deze scholen werd van Vmbo tot gymnasiumniveau onderwijs aangeboden. Één van deze scholen is gecertificeerd als sportactieve school en is gekozen aan de hand van de lijst met sportactief gecertificeerde scholen van de KVLO (2008). Bij de benadering van de sportactieve school is tevens gevraagd met welke school in de stad zij de meeste overeenkomsten vertoonden. Dit resulteerde in een sportactieve en een niet sportactieve (controle) school.

Sportactieve school

De sportactieve school won in 2007 de Nationale Onderwijsprijs en mocht zich dat jaar dus beste school van Nederland noemen. En dat terwijl de school vijf jaar eerder nog met een behoorlijk imagoprobleem te kampen had. De schoolleiding heeft daarvoor dan ook veel aan imagoverbetering moeten doen. In de Havo/ Vwo sector moeten leerlingen sinds 2004 kiezen tussen een kunstklas, sportklas, scienceklas of reguliere (brede) klas. Dit om elk leerling de kans te geven zijn eigen talent zoveel mogelijk te kunnen ontwikkelen. Elke talentklas besteedt wekelijks de woensdagmiddag aan onderwijs in de gekozen talentrichting. Dit kan voor alle talentstromen zowel op theoretisch als praktisch vlak worden ingevuld.

De coördinator van de sport talentklas gaf in het interview aan dat de sportactieve profilering ten tijde van de algehele imagoverbetering van de school werd aangevraagd. De school was voor die tijd al actief bezig met (extra) sport en bewegen en hoefde relatief weinig aanpassingen te doen om in aanmerking te komen voor het certificaat. Samen met de sportactieve profilering werden ook twee andere talentstromen in het leven geroepen. Sinds de

school met deze drie talentstromen werkt en dus ook als sportactief is gecertificeerd zeggen zij te merken dat dit meer leerlingen aantrekt. Het is niet bekend hoe groot de invloed is van de verschillende factoren op deze groeiende populariteit. De schoolleiding zag in ieder geval een duidelijke meerwaarde in het certificaat en gaf aan daar graag extra geld voor uit te trekken.

Het certificaat sportactieve school is van toepassing op de gehele school, en niet alleen op de leerlingen uit de sport talentklas. De coördinator van de sport talentklas gaf echter aan dat er “uiteindelijk toch vooral door de leerlingen uit de sportklassen aan de extra buitenschoolse activiteiten deelgenomen”. Er zou ook niet door een grotere groep aan het programma deel genomen kunnen worden in verband met de beschikbare ruimte en docenten. Vandaar dat de stimulering om ook andere leerlingen te laten deelnemen wellicht wat achterwege blijft.

Niet sportactieve school

De niet sportactieve school die dient als controle school richt zich op kunst en cultuur en biedt daarbij ook nog tweetalig onderwijs. Het is de oudste school van (de relatief jonge) stad en ligt midden in het centrum. Veel aandacht (dus geld) gaat uit naar projecten op het gebied van kunst en cultuur.

Op de niet sportactieve school blijkt de coördinator van de vakgroep tevens een redacteur voor het KVLO, vakblad van gymleraren te zijn. De school waar hij lesgeeft is een school die zich sinds de komst van de tweede fase heeft geprofileerd op het gebied van kunst en cultuur en waar tevens tweetalig onderwijs wordt gegeven. Het vak lichamelijke opvoeding staat er volgens hem goed voor, alleen staat het tot zijn teleurstelling niet hoog op de prioriteitenlijst van de schoolleiding. Zelf had hij niet perse op een sportactieve school les willen geven omdat hij het gevoel heeft dat het daar vooral om de “show off” gaat. Hij illustreert dit met een voorbeeld van een interscolair sporttoernooi waarbij door een grote groep leerlingen van de sportactieve school werd opgegeven om mee te doen aan dit toernooi. Uiteindelijk bleek minder dan de helft daarvan op te komen dagen, terwijl de kleinere groep leerlingen van zijn school grotendeels aanwezig zijn. Dit incident zou er volgens hem op kunnen wijzen dat het aanbod op de sportactieve school dusdanig groot is dat de betrokkenheid van de leerlingen hierdoor moeilijk te vangen is.

Leerlingen

Er is gekozen voor derdejaars leerlingen omdat de sportactieve school op het moment van hun schoolkeuze voor het eerst als zodanig was gecertificeerd en dus op deze keuze invloed kan hebben gehad. Hoewel de sportdeelname in deze leeftijdsgroep vaak terugloopt (DSP, 2000; Elling & Klerken, 2002), is dit de groep leerlingen die al drie jaar het curriculum van een sportactieve school volgt.

De vragenlijsten werden op beide scholen in drie klassen met in totaal 120 leerlingen afgenomen en resulteerde in een response rate van 100%. 64 vragenlijsten op de sportactieve school en 56 op de niet sportactieve school. De groep respondenten bestond uit 51% jongens en 49% meisjes. De gemiddelde leeftijd was 14,7 jaar ($SD=0,7$).

De vragenlijsten voor de ouders van de leerlingen uit de drie gekozen klassen werden per post verstuurd. Van de 120 verstuurde vragenlijsten kwamen er uiteindelijk 68 terug, een response rate van 56,7%. De vragenlijst werden sowieso door de eerste verzorger ingevuld en dit was in 60% van de gevallen de moeder. Iets meer dan de helft van de vragenlijsten werd ook door de tweede verzorger ingevuld en dit was in 60% van de gevallen de vader. De gemiddelde leeftijd van de ouders was 46,5 jaar ($SD=4,4$). Overige achtergrondkenmerken staan in hoofdstuk 3.1 'beschrijvende statistiek'.

2.2 Procedure van dataverzameling

De vragenlijsten voor de leerlingen zijn (zoals hierboven beschreven) in de klas afgenomen. De vragenlijsten voor de ouders zijn door de school opgestuurd, en door middel van een meegeleverde retourenvelop teruggestuurd. In de introductietekst van de vragenlijst is expliciet aangegeven dat de verstrekte informatie anoniem en strikt vertrouwelijk wordt behandeld en dat enkel de onderzoeker de gegevens te zien krijgt. Eventuele terugkoppeling naar de scholen zal dan ook niet zonder toestemming van beiden plaatsvinden. Om de vergelijking te kunnen ondersteunen is door middel van interviews, observaties en een documentanalyse gekeken naar de profielen van beide scholen. Daarbij werd gevraagd naar de rol die bewegingsonderwijs op hun school speelt en hoe daar invulling aan wordt gegeven. De interviews zijn gehouden met de beide coördinatoren van de vaksectie bewegingsonderwijs. Daarnaast is een aanvullend interview gehouden met de beleidsmedewerker 'school en sport' van de KVLO. Via deze wegen zijn ook de documenten verkregen en is er de mogelijkheid geweest om de schoolomgeving te observeren.

2.3 Metingen

In de eerste sectie van de vragenlijst (zie bijlage) werd gevraagd naar een aantal demografische en achtergrond kenmerken. Achtereenvolgens werd gevraagd naar geslacht, leeftijd, land van herkomst en opleidingsniveau. Op de vragenlijst van de leerlingen werd dit gevolgd door de manier en duur van het huis – school verkeer. De rest van de vragenlijst was onderverdeeld in de volgende thema's.

Sport op school

Aan de hand van een door Stegeman (2007b, p. 44) uitgevoerd onderzoek naar het belang van bewegingsonderwijs is in de sectie 'sport op school' gevraagd om een rapportcijfer tussen 1 en 10 te geven voor de verschillende belangen die aan bewegingsonderwijs kunnen worden toegeschreven. Hierna werd gevraagd naar het aantal keren dat zij in het afgelopen schooljaar hebben deelgenomen aan buitenschoolse sportactiviteiten. Ook werd gevraagd of ze meer, minder of evenveel zijn gaan/ blijven sporten sinds ze op deze school zitten.

Sport buiten school

In deze sectie werd de huidige sportdeelname in kaart gebracht. Achtereenvolgens werd naar de soort sport, de plaats van beoefening, de duur en de frequentie gevraagd (zo ook voor voor de sportdeelname in het verleden). De leerlingen die in dit onderzoek als (regelmatige) sporter werden aangemerkt zijn de leerlingen die (buitenom de gymlessen) minimaal één keer per week, minimaal één uur aan sport doen. Bij de leerlingen die aan hebben gegeven wel regelmatig aan sport te doen werd de sportmotivatie gemeten aan de hand van de 'Sport Motivation Scale 6' van Mallett, C., Kawabataa, M., Newcombe, P., Otero-Forero, A. en Jackson, S. (2007). Hierin werd aan de hand van stellingen de mate van motivatie om te sporten gemeten. Aan de hand van de resultaten zouden vervolgens zes verschillende vormen van motivatie kunnen worden onderscheiden. Achtereenvolgens; amotivatie, externe regulatie, op zichzelf gerichte regulatie, geïdentificeerde regulatie, geïntegreerde regulatie en intrinsieke motivatie. Met amotivatie wordt aangegeven dat de sporter geen motivatie heeft om te sporten en niet weet waarom hij het doet. De volgorde zoals hierboven laat zien dat van externe naar interne motivatie de beweegredenen meer 'eigen' wordt gemaakt zij dichter bij intrinsieke motivatie komen. Bij externe regulatie gaat het om stellingen die bijvoorbeeld betrekking hebben op het sporten om de mening van andere mensen. Bij interne regulatie gaat daarentegen om het gevoel dat (de eigenheid van) het sporten hem of haar geeft.

De antwoorden werden gegeven aan de hand van de Likert 5 puntschaal die loopt van 1 = helemaal mee eens tot 5 = helemaal mee oneens was. Uit de factoranalyse van de vragen over motivatie bleken er geen van de zes afzonderlijke schalen van motivatie een betrouwbare schaal op te leveren. De verschillen waren hiervoor te klein maar onder een grotere groep respondenten zou dit wellicht wel verschil kunnen maken.

BMI

In dit onderzoek is voor het bepalen van de BMI score gebruik gemaakt van zelfgerapporteerde gegevens over de lengte en het gewicht. Daarbij moet worden opgemerkt dat uit onderzoek is gebleken dat respondenten in enquêtes over het algemeen geneigd zijn tot over-rapportage van hun lengte en onderrapportage van hun gewicht (Nieto-García et al., 1990; Jalkanen et al., 1987; Spencer et al., 2002). Aangezien verwacht mag worden dat dit op beide scholen het geval is kan over mogelijke verschillen wel voldoende uitspraak worden gedaan. De absolute score lijkt echter niet betrouwbaar genoeg zijn om te bepalen of de BMI al dan niet te hoog is.

Sportmotieven om wel of niet te sporten

In deze sectie, die door wel en niet sporters werd ingevuld, worden motieven genoemd om wel of niet aan sport te doen. De vragen uit deze sectie zijn afgeleid van de vragenlijst van het NSO. Het NSO is een vervolgenquête geweest op een onderzoek uit 2003 onder ruim 2000 sporters en niet-sporters. Deze is uitgevoerd in samenwerking met het W.J.H. Mulier Instituut in Den Bosch. De steekproef kan als een goede afspiegeling van de Nederlandse (sportende) bevolking worden gezien. De vragen zijn onderverdeeld in de factoren tijd, geld, faciliteiten en fysieke toestand. Een factoranalyse leidde echter niet tot betrouwbare schalen. Deze vragen worden, in tegenstelling tot de SMS-6 zowel door de regelmatige sporters als niet sporters ingevuld en geeft daarom toch een goed totaal beeld over de motieven om wel of niet te sporten.

Schoolkeuze

De schoolkeuzemotieven zijn aan de hand van 21 items gemeten. Hierbij werd uitgegaan van het 3- motieven model van Van der Wouw (1994). Hierin wordt nagegaan welk belang ouders hechten aan de elementen kwaliteit, onderwijsrichting en afstand. Dit onderdeel van de vragenlijst bestond oorspronkelijk uit items die betrekking hadden op een algemene

schoolkeuze, maar was in dit onderzoek specifiek gericht op de kenmerken van een sportactieve school. Hierdoor werd er gekeken naar het belang van de profilering van een school, de aandacht voor sport en bewegen en de aanwezigheid van een buitenschools sportaanbod.

2.4 Analyse methode

Voor het toetsen van de hypothesen zijn de verschillen op itemniveau getoetst aan de hand van de Chi-kwadraattoets. Door het beperkte aantal respondenten worden p waarden boven de .05 mogelijk toch genoemd. Een groter aantal respondenten zou er namelijk voor kunnen zorgen dat de verschillen toch significant blijken. De moderator effecten zoals etniciteit en wel of niet sporten zijn met behulp van multi-pele regressieanalyses onderzocht. De gegevens die uit de interviews, observaties en documentanalyse naar voren zijn gekomen worden verwerkt in de resultaten. Zij dienen ter ondersteuning van de vergelijking tussen deze twee scholen maar kunnen niet als kwalitatieve data worden geanalyseerd.

3. Resultaten

3.1 Beschrijvende Statistiek

Leerlingen

De steekproef heeft op de sportactieve school 64 vragenlijsten van leerlingen opgeleverd en 56 vragenlijsten van leerlingen op de niet sportactieve (controle) school. De verdeling tussen jongens en meisjes is voor alle leerlingen van beide scholen gelijk. De verdeling van de respondenten van de niet sportactieve school is echter niet gelijk waarbij de groep jongens twee maal zo groot is als de groep meisjes. De etnische achtergrond is redelijk vergelijkbaar voor de twee verschillende scholen. Op de scholen is het geboorteland van de leerlingen wel bekend, maar niet die van de ouders. Het is daarom onduidelijk of de steekproef representatief is voor de school betreft de verdeling naar etniciteit (westers of niet westers). Het verschil in onderwijsniveau laat zien dat op de sportactieve school een grotere groep leerlingen gymnasium volgen terwijl op de niet sportactieve school een grotere groep leerlingen Havo/Vwo volgt.

Tabel 1.1 Beschrijvende statistiek leerlingen

Leerlingen:		Sportactief:	Niet Sportactief:	Totaal:
		N	N	N
Aantal respondenten		64	56	120
Leeftijd (jaar)		14,6 (SD=0,6)	14,7 (SD=0,8)	14,7(SD=0,7)
BMI (lengte/ gewicht ²)		19,1 (SD=2,2)	20,3 (SD=2,8)	19,6 (SD=2,5)
		Percentage:	Percentage:	Percentage:
Sekse	Jongens	42	61	51
	Meisjes	58	39	49
Etniciteit	Wester	78	64	72
	Niet westers	22	36	28
Onderwijs niv.	Havo	27	19	23
	Havo/Vwo	-	56	27
	Vwo	44	26	34
	Gymnasium	30	-	16

Ouders

Aan dit onderzoek hebben 68 ouders van derdejaars leerlingen van twee verschillende scholen deelgenomen. Van de ouders zijn 28 vragenlijsten van de sportactieve school teruggekomen en 40 van de niet sportactieve school. De gemiddelde leeftijd van de ouders verschilt weinig. De vragenlijst kon worden ingevuld voor beide verzorgers. De vragen voor de eerste verzorger werden meestal de moeder ingevuld en daar waar een tweede verzorger werd ingevuld, meestal de vader. Bijna alle ouders waren getrouwd of samenwonend (het landelijke gemiddelde bedraagt 58% (CBS, 2003)). Het opleidingsniveau van beide groepen ouders kwam sterk overeen. Op beide scholen heeft bij driekwart van de ouders ten minste één ouder een opleiding op HBO of WO niveau afgerond. Dit is een grote groep waarbij moet worden opgemerkt dat de sportdeelname onder kinderen van hoogopgeleide ouders over het algemeen hoger is dan bij laag opgeleide ouders (Stiggelbout et al., 1997).

Tabel 1.2 Beschrijvende statistiek ouders

Ouders		Sportactief:	Niet Sportactief:	Totaal:
		N	N	N
Aantal respondenten		28	40	68
Leeftijd (jaar)		45,8 jaar (SD=4,7)	47,0 jaar (SD=4,1)	46,5 jaar (SD=4,4)
		Percentage:	Percentage:	Percentage:
Verzorger 1	Vader	39	33	35
	Moeder	54	65	60
	Anders	7	3	4
Verzorger 2	Vader	63	59	61
	Moeder	32	41	36
	Anders	5	-	3
Burgerlijke staat				
	Gehuwd/ samenwonend	96	90	93
	Alleenstaand/ gescheiden	4	10	7
Etniciteit ouders/ verzorgers				
	Één of beide westers	74	73	73
	Één niet-westers	26	28	27
Onderwijs niveau ouders/ verzorgers:				
	Laag	11	15	13
	Middel	14	15	15
	Hoog	75	70	72

Vergelijkbaarheid van de scholen

Om een vergelijking te maken kunnen tussen de leerlingen van een sportactieve school en een niet sportactieve school is het van belang dat deze scholen, behalve de sportactieve certificering, zoveel mogelijk overeenkomen. Hiervoor is aan de hand van interviews (coördinatoren en beleidsmedewerker) en documentanalyse (schoolgidsen, jaarverslagen, activiteitenplan) bekeken in hoeverre de kenmerken van de sportactieve en niet sportactieve school te vergelijken zijn. Enerzijds gaat het daarbij om de etymologische gegevens van de ouders en leerlingen (zie tabel 1.1 en 1.2). En anderzijds gaat het om eigenschappen van de school zoals de grootte, het soort onderwijs, de locatie en de (levensbeschouwelijke) achtergrond van de school en natuurlijk de invulling van het sport- en beweegaanbod.

In tabel 1.3 is te zien dat beide scholen qua grootte (leerlingaantallen), verdeling jongens/ meisjes en woonplaats overeenkomen. De verdeling tussen wel en niet in Nederland geboren leerlingen bleek, op de sportactieve school, niet te achterhalen. De verwachting is dat deze echter niet veel zal afwijken van de niet sportactieve school. In dit onderzoek laat de verhouding tussen leerlingen met een westerse en niet westerse achtergrond (zie tabel 1.1) wel een scheve verdeling zien. Hierin is het geboorteland van de ouders meegenomen (zie tabel 1.2) die laat zien dat er op de niet sportactieve school een grotere groep leerlingen met een niet westerse achtergrond bestaat. De indruk bestaat dat dit ook het geval is voor de verdeling van westerse en niet westerse leerlingen van de gehele niet sportactieve school.

Tabel 1.3 Algemene informatie over de scholen (in procenten):

	Sportactief	Niet sportactief
Totaal aantal leerlingen	N= 1738	1712
Aantal leerlingen leerjaar 3	N= 260	367
Aantal jongens	+/- 50	52
Aantal meisjes	+/- 50	48
In Nederland geboren	onbekend	91
Niet in Nederland geboren	onbekend	9
Woonplaats Almere	95	99
Woonplaats buiten Almere	5	1

Overeenkomsten en verschillen sportaanbod

De overeenkomsten tussen de sportactieve en niet sportactieve school moeten niet gezocht worden binnen de reguliere en wettelijk voorgeschreven lessen bewegingsonderwijs. Het verschil zit hem met name in de extra vakken op het gebied van sport en bewegen en het grotere aanbod van buitenschoolse sport en beweegactiviteiten. De sport talentklassen, BSM (bewegen, sport en maatschappij, voorheen LO2) en SDV (sport, dienst en veiligheid) zijn vakken die leerlingen kunnen kiezen en daardoor meer aandacht aan sport en bewegen besteden. Terwijl op de niet sportactieve school maandelijks sporttoernooien, clinics en andere projecten worden aangeboden zit het programma van de sportactieve school ongeveer twee keer zo vol. Dit zegt uiteraard alleen wat over het aanbod, over de hoeveelheid leerlingen die er aan deelnemen is weinig bekend.

3.2 Resultaten onderzoek

Om een vergelijking te kunnen maken tussen een sportactieve en niet sportactieve school werd gekeken naar de verschillende betrokken partijen. Het aanbod van de sportactieve school wordt gefaciliteerd door de KVLO en uitgevoerd door de school en haar docenten. De vraag naar sport en bewegen op sportactieve scholen wordt bekeken vanuit de leerlingen en hun ouders. Vervolgens gaat het bij de leerlingen om de mate van sportiviteit, sportmotivatie en belang van sport. De schoolkeuze wordt meegenomen om te zien welke factoren hierbij een rol spelen en of er bewust voor een (sportactieve) school wordt gekozen. Daarbij speelt de sportiviteit, het belang van sport en hun ideeën over schoolkeuze een belangrijke rol.

Sportiviteit:

Sportdeelname leerlingen

Om een beeld te krijgen van de sportiviteit is onder andere gekeken naar de sportdeelname. Hiervoor is zowel de deelname aan verenigingssport, als het sporten op eigen initiatief (op straat of in het park) meegenomen. Daarnaast is ook gekeken naar de attitude ten aanzien van sport waarbij naar de motivatie voor, en het belang van sport werd gevraagd. Wat betreft de sportdeelname blijkt op beide scholen door een even grote groep leerlingen van ongeveer 80% regelmatig (minimaal één keer per week, één uur sporten) aan sport te worden gedaan (zie tabel 2.1). Daarvan wordt de eerst genoemde sport voor 90% op een sportvereniging beoefend en de als tweede genoemde sport voor 30% buiten de sportvereniging (park, straat of anders). De soorten sport komen veelal overeen behalve dat er op de niet sportactieve school door een grotere groep aan vechtsport wordt gedaan. Dit wordt mogelijk verklaard door de verdeling van de etnische achtergrond van de leerlingen. Onder de respondenten van de niet sportactieve school zitten meer niet-westerse leerlingen dan op de sportieve school. Vecht/verdedigingssporten zijn in Nederland erg populair onder allochtone jongens en meisjes en autochtone jongens (Elling, De Knop & Knoppers, 2001, p.84).

Tabel 2.1 Sportdeelname vroeger en nu (percentage)

	Totaal		Sportactieve school		Niet sportactieve school	
	Vroeger/	Nu	Vroeger/	Nu	Vroeger/	Nu
Leerlingen	81	83	84	80	77	78
Ouders (één of meer)	91	77	90	75	92	78

Ook de hoeveelheid leerlingen die in het verleden aan (verenigings-) sport hebben deelgenomen verschilt niet tussen de sportactieve en niet sportactieve school. Ook blijkt er geen verschil te zijn tussen de verschillende sekse. Op beide scholen wordt, zowel vroeger en nu, door jongens evenveel gesport als door meisjes. De beginleeftijd voor verenigingssport ligt op beide scholen tussen de 7 en 8 jaar oud.

Sportdeelname ouders

Ook de sportdeelname van de ouders blijkt overeen te komen met de deelname van leerlingen de sportactieve school en de niet sportactieve school. In driekwart van de gezinnen zegt één of beide ouders nog regelmatig te sporten. Ruim de helft van de ouders zegt de beweegnorm te halen, wat overeenkomt met het landelijke gemiddelde van vijf dagen per week 30 minuten matig intensieve lichaamsbeweging (SCP, 2006). Ook de sportdeelname in het verleden is voor beide groepen ouders even groot (90%). De leeftijd waarop zij begonnen met sporten bij een sportvereniging ligt, met gemiddelde 12 jaar, hoger dan bij hun kinderen.

Sporten door school (leerlingen)

Het aantal leerlingen dat meer of minder is gaan sporten sinds zij op de middelbare school zitten lijkt niet te verschillen met leerlingen van de sportactieve en niet sportactieve school. Als we daarbij een onderscheid maken tussen de leerlingen die wel en niet regelmatig aan sport doen zijn er wel duidelijke verschillen te vinden. Van de leerlingen die regelmatig aan sport doen zegt, op beide scholen, ruim de helft van de leerlingen meer te zijn gaan sporten (zie tabel 2.2). Of de leerlingen in het verleden aan sport hebben gedaan lijkt geen verschil te maken.

De deelname aan buitenschoolse activiteiten verschilt niet tussen de sportactieve en niet sportactieve school, dit terwijl de sportactieve school een veel groter aanbod heeft. Zoals uit de documentanalyse en het interview bleek dat hoewel het aanbod op de sportactieve school groter is, hier veelal door leerlingen uit de sportklas werd deelgenomen. Van de groep niet sportende leerlingen lijkt op de sportactieve school een aanzienlijk percentage (31%) wel meer te zijn gaan sporten, echter gaat dit om een te kleine groep om conclusies aan te mogen verbinden. Wellicht zou dit in een uitgebreider onderzoek wel leiden tot een significant verschil. Leerlingen die al regelmatig zeggen te sporten hebben meer deelgenomen aan buitenschoolse activiteiten dan leerlingen die niet regelmatig sporten. De groepen die evenveel of minder zijn gaan bewegen zijn op beide scholen even groot. De leerlingen die vroeger niet aan sport hebben gedaan doen dat, op beide scholen, nu bijna allemaal wel.

Tabel 2.2 Hoeveelheid sporten sinds op de middelbare school (percentage):

	Totaal	Sportactieve school		Niet sportactieve school	
		wel sporter	niet sporter	wel sporter	niet sporter
Minder	13	10	23*	10	31**
Evenveel	37	29	47*	33	69**
Meer	50	61	31*	57	-**

(* p= <.05 ** p= <.01)

Reizen van en naar school

De manier en duur van reizen verschilt niet per school. Dit terwijl de niet sportactieve school midden in het centrum van de stad ligt, en goed met het openbaar vervoer te bereiken is, en de sportactieve school net buiten het centrum. De leerlingen van de niet sportactieve school komen dan ook vaker lopend naar school, terwijl voor de sportactieve school de meerderheid van de leerlingen op de fiets moet stappen. Uiteindelijk kan over de hoeveelheid beweging die met het reizen gepaard gaat in het kader van dit onderzoek geen zinvolle uitspraken worden gedaan.

Sportmotieven leerlingen

Er blijkt geen verschil te zitten in de motieven om wel of niet te sporten tussen de leerlingen van de sportactieve en niet sportactieve school. Wederom zijn er wel duidelijke verschillen te vinden tussen leerlingen die wel of niet regelmatig sporten. De leerlingen die niet regelmatig sporten lijken, behalve dat zij hoger scoren op de stellingen over het gebrek aan (informatie over) verenigingen in de omgeving, vooral een tekort aan intrinsieke motivatie te hebben (zie tabel 2.3). Bijna de helft geeft aan 'niet echt iemand te hebben om mee te sporten' wat de leerlingen er dus van kan weerhouden om te gaan sporten. Zo zegt ook de helft van de niet sportende leerlingen er niet aan toe te komen en wel wat beters te weten dan sporten.

Opvallend is dat de groep niet westerse leerlingen vaker zegt niet zo sportief te zijn. Daarbij is vooral opvallend dat binnen deze groep geen verschil is tussen jongens en meisjes. De helft van de westerse leerlingen zegt sport een dure hobby te vinden terwijl maar een derde van de niet westerse leerlingen er zo over denkt. Tot slot geeft 8% van de westerse leerlingen aan dat teveel inspanning niet goed is, daar waar 20% van de niet westerse leerlingen er zo over denkt.

Tabel 2.3 Stellingen sportiviteit leerlingen (percentage mee eens):

	Totaal	Wel / Niet sport	NSAS	SAS	
ik ben niet zo sportief	17	11	40**	21	13
sport is best een dure hobby	45	46	36	44	46
onvoldoende verenigingen voor mijn sport in mijn omgeving	25	21	46**	30	20
sport kost veel tijd	48	50	44	45	52
teveel inspanning is niet goed voor me	12	12	12	6	18
ik heb niet echt iemand om mee te sporten	19	12	44**	19	20
ik heb sporten nooit leuk gevonden	4	3	8**	2	7
in mijn eentje sporten vind ik niks	30	30	28	25	36
ik wil wel sporten maar weet niet waar dat kan	7	5	12**	5	9
ik heb vaak de puf niet meer om te sporten	12	8	29**	11	13
de gemeente geeft te weinig informatie over sport	28	26	40*	27	30
ik kom gewoon niet aan sporten toe	17	9	48**	17	16
ik weet wel iets beters te doen dan sporten	18	10	52**	17	20

(* p= <.05 ** p= <.01) (NSAS = Niet sportactieve school/ SAS = Sportactieve school)

Sportmotieven ouders

Ook de sportmotieven van de ouders verschillen weinig tussen de sportactieve en niet sportactieve school. Het enige motief waarop de ouders was een financieel motief. Bijna de helft van de ouders van de niet sportactieve school vonden sport een dure hobby terwijl op de sportactieve school maar een derde van de ouders daar zo over denkt (zie tabel 2.4). Gezien het iets hogere percentage allochtone ouders op de niet sportactieve school zou dit in verband kunnen worden gebracht met een lagere sociaal economische status. Hiervoor zijn echter geen harde bewijzen te vinden.

Ook bij de ouders is er een duidelijk verschil te vinden tussen de ouders die wel en niet regelmatig sporten. De verschillen zijn met name te vinden in de intrinsieke motivatie om wel of niet te sporten. De niet sportende ouder vindt zichzelf minder sportief en heeft vaker sport nooit leuk gevonden. Maar ook zeggen zij er niet aan toe te komen, de puf er niet voor te hebben en wel iets beters weten om te doen dan sporten.

Tabel 2.4 Sportmotieven ouders (percentage mee eens):

	Totaal	Wel / Niet sport	NSAS	SAS	
ik ben niet zo sportief	16	8	44**	18	15
sport is best een dure hobby	42	39	50	48	33*
teveel inspanning is niet goed voor me	10	14	-	10	11
ik heb niet echt iemand om mee te sporten	15	10	31**	13	19
ik heb sporten altijd al leuk gevonden	82	84	75	83	82
in mijn eentje sporten vind ik niks	25	22	38	23	30
ik wil wel sporten maar weet niet waar dat kan	6	4	13*	8	4
ik heb vaak de puf niet meer om te sporten	35	24	69**	33	37
ik kom gewoon niet aan sporten toe	24	14	56**	23	26
ik weet wel iets beters te doen dan sporten	6	8	-	5	7

(* p= <.05 ** p= <.01) (NSAS = Niet sportactieve school/ SAS = Sportactieve school)

Tot slot bleken ouders waarvan één of beide een niet westerse achtergrond hebben twee keer zo hoog (39%) te scoren dan de ouders met een westerse achtergrond (21%) op de stelling, 'In mijn eentje sporten vind ik niks'.

Attitude:**Sportmotivatie**

Er bestaan veel theorieën over motivatie en in dit onderzoek gebruik gemaakt van de Sport Motivation Scale 6 (Mallett et al., 2007). Deze schaal (SMS6) onderscheidt verschillende vormen van motivatie en is specifiek gericht op de motivatie om te sporten. De oorspronkelijke vragenlijst van de SMS6 kent zes verschillende soorten motivatie, van amotivatie tot en met intrinsieke motivatie. In dit onderzoek is met name gekeken naar de mate van intrinsieke motivatie om te sporten. Echter bleken er op dit gebied geen verschillen te bestaan tussen de leerlingen van de sportactieve en niet sportactieve school. De intrinsieke motivatie om te sporten ligt dus niet hoger bij sporters en/ of leerlingen van de sportactieve school.

Wel waren er een aantal verschillen te vinden tussen jongens en meisjes. Van de jongens gaf 30% aan minder plezier aan hun sport te beleven dan zij dat vroeger deden. Bij meisjes was dit voor 17% het geval ($p=.04$). Op de sportactieve school zegt 29% van de jongens minder plezier aan hun sport te beleven dan ze dat vroeger deden. Bij de meisjes was dit voor 11% het geval ($p=.02$). Op de niet sportactieve school was het verschil bijna significant (.06) en bleek 32% van de jongens het met deze stelling eens en 27% van de meisjes. Deze uitkomst wijst op een hogere score op amotivatie voor jongens dan voor de meisjes op de sportactieve school. Dit is op zich een opmerkelijk resultaat, maar zou pas bij meerdere scores op de ‘amotivatie schaal’ enige betrouwbaarheid opleveren. Op de niet sportactieve school zegt 88% van de jongens door hard te trainen beter te kunnen presteren, daar waar maar 56% van de meisjes deze mening deelden ($p=.05$). Dit komt overeen met het beeld dat jongens meer aan competitieve sport doen dan meisjes (Breedveld, 2006, p.299).

De etnische achtergrond van de leerlingen maakt een klein verschil op de stelling ‘sport maakt een deel uit van het leven dat ik wil leiden’ en meet daarmee de intrinsieke motivatie. Westerse leerlingen zeggen vaker dat dit het geval is dan niet westerse leerlingen. Op één stelling van amotivatie, namelijk ‘ik denk niet succesvol te zijn in mijn sport’ zeggen twee keer zoveel niet westerse leerlingen het eens te zijn dan westerse leerlingen (tabel 2.5).

Tabel 2.5 Sportmotivatie leerlingen per etniciteit

	Westers	Niet-westers
Sport maakt deel uit van mijn leven	74	57*
Ik denk niet dat ik in staat ben heel succesvol te zijn in mijn sport	9	20*

(* $p < .05$)

Belang leerlingen

Door het geven van rapportcijfers is gekomen tot een rangorde in het belang dat aan aspecten van bewegingsonderwijs kan worden toegeschreven. Er kunnen echter weinig verschillen worden gevonden tussen de twee scholen. Het belang van gymnastiek als ‘afwisseling voor het stilzitten’ wordt door de leerlingen van de sportactieve school belangrijker gevonden (rapportcijfer 7,9) dan door de leerlingen van de niet sportactieve school (rapportcijfer 7,2) (zie tabel 2.6). Tussen jongens en meisjes verschilt het ‘fit blijven’ waarbij meisjes het iets belangrijker vonden (rapportcijfer 8,9) dan jongens (rapportcijfer 8,4).

Tabel 2.6 Rangorde belang bewegingsonderwijs

	Leerlingen:			Ouders:		
	Totaal	NSAS	SAS	Totaal	NSAS	SAS
Gezondheid	1	1	1	1	1	1
Fit blijven	2	6	2	3	3	3
Goed met anderen leren omgaan	3	7	3	2	3	2
Goed leren bewegen	4	2	7	6	5	6
Je grenzen leren ontdekken	5	6	6	8	8	8
Motorische ontwikkeling	6	4	8	4	1	5
Afwisseling voor het stilzitten	7	3*	9*	7	7	7
Met winnen en verliezen leren omgaan	9	10	5	5	5	4
Ontdekken welke sporten het leukste zijn	8	8	4	10	10	10
Kennis opdoen over bewegen en sport	10	9	10	9	9	9

(* p= <.05 ** p= <.01) (NSAS = Niet sportactieve school/ SAS = Sportactieve school)

Belang ouders

De rapportcijfers die door ouders aan de verschillende belangen van bewegingsonderwijs werden toegekend vertoonden geen duidelijke verschillen. Zowel voor het bepalen van de rangorde als voor het verschil tussen de scholen lagen de rapportcijfers te dicht bij elkaar. Het belang van bewegingsonderwijs lijkt niet te verschillen tussen de ouders van de sportactieve en de niet sportactieve school. Opvallend is wel dat ‘gezondheid’ en ‘fit blijven’ hoog scoren. Er waren geen verschillen te vinden in de opvatting bij ouders van verschillende etnische achtergrond. Te zien is dat ouders belangen als motorische ontwikkeling en met winnen en verliezen leren omgaan belangrijker vinden dan de leerlingen.

Body Mass Index

Het bepalen van een score op de Body Mass Index (BMI) gebeurt door de lengte in meters te delen door de kilo's gewicht in het kwadraat. Volgens de richtlijnen van de World Health Organisation (2004) zou een persoon met een BMI score tussen de 18,50 en 24,99 een normaal gewicht hebben. Het gemiddelde BMI van alle respondenten is 19,6 waarmee zij dus mooi binnen de normen van de WHO vallen. Opvallend is dat er een verschil lijkt te bestaan tussen de niet sportactieve school en de sportactieve school waarbij de laatst genoemde 1,2 punten lager scoort op de BMI. Echter blijkt ook dat niet westerse leerlingen een hogere BMI score hebben dan westerse leerlingen en het verschil tussen de niet sportactieve school en de sportactieve school daarop is gebaseerd.

Uit de regressieanalyse blijkt dat dit verschil verklaard wordt door het aandeel leerlingen met een niet-westerse achtergrond. Westerse leerlingen hebben daarbij een BMI van 19,1 (SD 2,2) en niet westerse leerlingen een BMI van 20,6 (SD 2,9, $p=.00$). Er blijkt geen verschil in BMI te zijn tussen jongens en meisjes. Zoals ook beschreven in het convenant overwicht blijkt de prevalentie van overgewicht op de kinderleeftijd 13% voor jongens en 14% voor meisjes. Opvallend is dat er geen verschil bestaat tussen leerlingen die wel of niet regelmatig sporten of die vroeger wel of niet aan sport hebben gedaan. Voor deze leerlingen geldt dat niet sporten niet betekent dat er niet bewogen wordt.

Schoolkeuze

De keuze voor een school kan van veel factoren afhankelijk zijn. De kwaliteit van het onderwijs, de richting (profilering) van en afstand tot de school spelen daarbij een belangrijke rol (Van der Wouw, 1994). Uit het interview op de sportactieve school bleek dat er sinds de invoering van de talentklassen en de sportactieve certificering meer leerlingen zich hebben aangemeld.

Leerlingen

Uit dit onderzoek is gebleken dat de leerlingen van de sportactieve school er geen andere keuzemotieven op na te houden dan leerlingen van de niet sportactieve school. Behalve het belang van huiswerkbegeleiding (wat op de sportactieve school belangrijker wordt gevonden) verschillen zij niet van mening over het belang van de profilering, aandacht voor sport en bewegen of een al dan niet aanwezig buitenschools sportaanbod.

Leerlingen die regelmatig aan sport doen blijken behalve de aandacht voor sport en bewegen en een buitenschools sportaanbod, ook de aandacht voor leerprestaties belangrijker te vinden dan de leerlingen die niet regelmatig aan sport doen. Het belang van het facet 'presteren' kan hier mogelijk vanuit de sportieve zin worden verklaard. De aandacht voor creatieve vakken wordt juist door de niet sportende leerlingen belangrijker gevonden (zie tabel 2.7).

Tabel 2.7 Schoolkeuzemotieven leerlingen (percentage mee eens)

	Totaal	Sporter		Etniciteit	
		wel/	niet	westers/	niet westers
Ik vind het belangrijk dat de school zich duidelijk profileert	56	60	42	52	63*
Ik vind dat er veel aandacht moet zijn voor de leerprestaties	80	86	60**	80	81
Ik vind veel aandacht voor sport en bewegen belangrijk	74	84	40**	77	64
Ik vind het imago van de school niet zo belangrijk	27	31	15	29	24
Er moet huiswerkbegeleiding zijn	47	51	35	51	40*
Er moet veel aandacht zijn voor creatieve vakken	49	44	65*	46	55
Ik vind het belangrijk dat er een buitensch. sportaanbod is	59	66	32**	60	55
Er moeten vriendinnetjes op school zitten	63	66	52	67	55

(* $p < .05$ ** $p < .01$)

Ouders

Ook voor de ouders geldt dat er weinig verschil in schoolkeuzemotieven valt te ontdekken. Wel blijken ouders van de niet sportactieve school de aandacht voor creatieve vakken belangrijker te vinden dan op de sportactieve school. De niet sportactieve school, die zich profileert op het gebied van kunst en cultuur, onderscheidt zich daarmee van de sportactieve school, ondanks dat daar ook een kunst talentklas bestaat. Voor de ouders van de sportactieve school is het belangrijker dat er niet teveel scholen onder één dak zitten (zie tabel 2.8). De locatie van het Vmbo is op de sportactieve school dan ook gescheiden van de Havo en Vwo locatie.

Tabel 2.8 Schoolkeuzemotieven ouders (mee eens in procenten)

	NSAS	SAS
Belangrijk dat er aandacht is voor creatieve vakken	80	50**
Een, hooguit twee scholen onder een dak	15	29*

(* $p < .05$ ** $p < .01$) (NSAS = Niet sportactieve school/ SAS = Sportactieve school)

4. Conclusie en discussie

In dit vergelijkende onderzoek staat de vraag centraal wat het verschil is in sport en beweeggedrag tussen leerlingen van een sportactieve school en een niet sportactieve school. Daarbij wordt gekeken naar de sportiviteit en de attitude ten aanzien van sport. Dit wordt bepaald aan de hand van de motivatie om te sporten en het belang dat aan sport wordt gehecht. Daarnaast wordt gekeken naar de schoolkeuzemotieven van zowel ouders als leerlingen om inzicht te krijgen in de rol die de (sportieve) profilering daarbij speelt. Ook is de BMI score van de leerlingen bepaald om inzicht te krijgen op eventueel effect van het sportgedrag op de mate van overgewicht.

De sportievere leerling

Om een beeld te krijgen van de sportiviteit is gekeken naar de sportdeelname. Deze bleek niet te verschillen tussen leerlingen van een sportactieve en niet sportactieve school. Op beide scholen wordt door een groot aantal leerlingen aan sport gedaan. En ook de ouders bleken op beide scholen even sportief. Deze mate van sportiviteit zou overeenkomen met de gedachte dat kinderen van sportieve ouders ook vaker sportief zijn (Breedveld & Thiessen – Raaphorst, 2006, p.9). Dat de sportdeelname niet per school verschilt, is op zich niet heel verassend gezien de hoeveelheid (sociaal demografische) factoren die er op sportdeelname van invloed zijn (Jansen, Schuit & Van der Lucht, 2002).

Wel opvallend is dat zowel jongens als meisjes en westerse en niet westerse leerlingen nagenoeg evenveel aan sport doen. Onderzoek leert ons dat niet westerse meisjes over het algemeen minder sporten (Elling & Klerken, 2002). De oververtegenwoordiging van jongens en niet-westerse leerlingen op de niet sportactieve school is daarvoor wellicht een verklaring. Een andere beperking van de studie is het hier niet om de hoeveelheid of intensiteit van sporten, maar slechts om het wel of niet regelmatig sporten. Een onderscheid tussen matig, normaal of intensief sportende respondenten zou mogelijk wel verschillen opleveren. De verwachting dat leerlingen en ouders van de sportactieve school sportiever zijn mag dan ook worden verworpen.

Meer sporten door school

Hoewel het aanbod van sport op sportactieve scholen groter is dan op niet sportactieve scholen blijkt uit dit onderzoek dat leerlingen niet meer zijn gaan sporten sinds ze op hun middelbare school zitten. Dit komt overeen met de uitkomst van verschillende onderzoeken

die aantonen dat jongeren in de leeftijd van 12-18 jaar de georganiseerde sport (voorlopig) de rug toekeren (Breedveld, 2003; Breedveld & Tiessen-Raaphorst, 2006; Elling & Klerken, 2002). Het ruime aanbod van sport en bewegen van de sportactieve school lijkt hier echter geen invloed op te hebben.

De leerlingen die als sportactief kunnen worden gezien nemen wel meer deel aan buitenschoolse sportactieve activiteiten en meer dan de helft zegt ook meer te zijn gaan sporten sinds zij op de middelbare school zitten. De sportactieve school lijkt met haar grote aanbod (net als de niet sportactieve school met haar kleinere aanbod) toch vooral de sportievere leerlingen aan te spreken. Onderzoek naar de intensiteit en frequentie van bewegen, bijvoorbeeld door middel van een accelerometer zou meer duidelijkheid moeten verschaffen over de precieze verschillen in sport- en beweeggedrag.

Op een sportactieve school wordt extra aandacht besteed aan leerlingen met een bewegingsachterstand. Onderzoek zou uit moeten wijzen in welke mate leerlingen hieraan deelnemen en wat het effect van een dergelijke interventie kan zijn.

Sportmotivatie en belang

De attitude ten aanzien van sport is bekeken aan de hand van de motieven en belangen die voor sport kunnen gelden. In het theoretisch kader wordt gesproken over de 'eigenheid' van sport en sport als instrument (Tamboer & Steenbergen, 2002). Om hier in het kader van de sportactieve school een uitspraak over te kunnen doen is gekeken naar de intrinsieke en extrinsieke motivatie om aan sport te doen. Ook hier konden weinig verschillen worden ontdekt tussen leerlingen van de sportactieve en niet sportactieve school. Wel zijn niet-sportende leerlingen duidelijk minder gemotiveerd dan leerlingen die wel regelmatig sporten. Dit komt overeen met de verwachting dat sporters meer intrinsieke motivatie voelen om aan sport te doen (Tamboer & Steenbergen, 2002). Uit de rapportage sport 2006 (Breedveld, 2006, p.87) blijkt dat 32% van alle jongeren tussen de 15 en 19 jaar zichzelf niet zo sportief vindt. Onder alle respondenten van dit onderzoek is dat slechts 17%. Van de niet regelmatig sportende leerlingen bedroeg dit 40% en van de regelmatig sportende leerlingen 11%. Aangezien het aantal sportende leerlingen niet per school verschilde kan hier in het kader van de sportactieve school weinig over worden gezegd.

Het belang dat gehecht wordt aan bewegingsonderwijs verschilt nauwelijks tussen leerlingen en ouders van de sportactieve of niet sportactieve school. Wel is het opvallend dat de belangen 'gezondheid' en 'fit zijn' als meest belangrijk worden gezien. In het onderzoek van Stegeman (2007b, p.44) worden deze belangen pas als 4e genoemd. Zowel ouders als

leerlingen van beide scholen lijken zich er dus meer van bewust dat sport en bewegen goed is voor de gezondheid. Dit zou aan kunnen sluiten op de gedachte dat dit het gevolg is van de dominante discours waarin veel aandacht is voor de zogenaamde ‘obesitas epidemie’ (Gould, 1996, p.79 in Gard & Wright, 2005). Beperkingen op dit gebied zijn met name de grootte onderzoeksgroep. Door het kleine aantal respondenten verschilden de rapportcijfers die aan de belangen werden toegekend erg weinig waardoor het lastig is een rangorde te bepalen.

Overgewicht

Wanneer leerlingen op een sportactieve school significant meer zouden sporten (en gezond zouden eten) had dit een lagere BMI waarde tot gevolg kunnen hebben. Echter bleek deze score zowel tussen leerlingen van de sportactieve en niet sportactieve school als tussen wel en niet sporters, niet te verschillen. Daarbij is overgewicht van veel factoren afhankelijk waaronder etniciteit. Hierop werden dan ook duidelijke verschillen gevonden. Op beide scholen scoorden de niet-westerse leerlingen meer dan een punt hoger op de BMI. De beperkingen van dit onderdeel is dat de lengte en het gewicht door de leerlingen zelf zijn ingeschat. Onderzoek wijst uit (Nieto-García et al., 1990; Jalkanen et al., 1987; Spencer et al., 2002) dat hierbij een grote kans is op over rapportage van de lengte en onder rapportage van het gewicht.

Schoolkeuze

Zoals uit onderzoek van Van der Wouw (1994) al is gebleken is de afstand tot de school een van de belangrijkste factoren in het schoolkeuzemotief van ouders en leerlingen, dit wordt gevolgd door de kwaliteit van het onderwijs. In dit onderzoek is zowel onder ouders als leerlingen weinig verschil in deze factoren te ontdekken. Alleen ouders en leerlingen die regelmatig aan sport doen blijken het sport en beweegaanbod wel belangrijke factoren te vinden. Dat zou kunnen wijzen op de selectie van leerlingen door middel van het aanbod. De sportactieve certificering zou daarbij als selectiemiddel kunnen dienen. De niet sportende leerlingen, die het aanbod meer nodig zouden hebben, worden er echter niet door aangesproken. Uiteindelijk lijkt de sportactieve of culturele profilering geen doorslaggevende rol te spelen in de keuze voor een school. Een grote beperking in deze studie is dat de sportactieve school zich naast sport ook op het gebied van kunst en science profileert. De sportactieve certificering en dus het aanbod van sport- en beweegactiviteiten is echter van toepassing op de hele school. Daarbij is gebleken dat de vakgroep LO op de niet sportactieve

school, veel zorg besteed aan een kwalitatief goed curriculum bewegingonderwijs en buitenschoolse sportactiviteiten.

Conclusie

Samengevat kan worden gesteld dat de verhouding tussen de vraag naar, en aanbod van een sportactieve school door meerdere partijen verschillend kan worden geïnterpreteerd. De vraag naar de 'eigenheid' van sport lijkt vooral aanwezig bij de sportievere leerlingen, die intrinsiek gemotiveerd zijn en er wellicht in door willen gaan (studeren). De vraag naar sport als middel/instrument lijkt eveneens aanwezig gezien de gezondheidsmotieven die hoog scoren als belang van bewegingsonderwijs. Het aanbod hiervan lijkt de sportactieve school niet expliciet op in te spelen, maar zou bij leerlingen en ouders wel aan die motieven kunnen appelleren. De minder sportieve ouders en leerlingen geven echter aan dat deze factoren geen rol spelen in hun schoolkeuze motieven. Het aanbod van sport als doel op zich lijkt op beide scholen zijn waarde te hebben behouden.

De scholen lijken zich bewust van de rol die sport als instrument kan spelen, maar behouden binnen het curriculum ook de kwaliteit van het bewegingsonderwijs. Toch lijkt de sportactieve school de kwantiteit van het aanbod ook hoog te achten waarbij het de vraag is of dit uiteindelijk niet ten koste zal gaan van de kwaliteit. Om hier een beeld van te krijgen zou meer onderzoek gedaan moeten worden gericht op de participatie en het effect. Legitimering van het certificaat sportactieve school zou moeten betekenen dat niet alleen eisen gesteld worden aan het aanbod (KVLO) maar ook aan doelen die behaald zouden moeten worden. Deze doelen zouden zo geformuleerd moeten worden dat zij meetbaar zijn.

De uitkomsten van dit onderzoek is met deze beperkte omvang niet generaliseerbaar, voor zowel het totaal aantal leerlingen van de onderzochte scholen als voor leerlingen van sportactieve scholen in het algemeen. De representativiteit van de steekproef lijkt onvoldoende om 'keiharde' conclusies te kunnen trekken. Zowel in de verdeling qua sekse als etniciteit.

De consequenties voor vervolgonderzoek zou zijn dat scholen dan ook niet geselecteerd moeten worden op het wel of niet dragen van een certificaat, maar aan de hand van een checklist, wellicht afgeleid van die van het aanvraagformulier voor sportactieve scholen, waar concreet op kan worden aangegeven wat de school te bieden heeft. Vervolgens zouden scholen op basis van deze checklist gelabeld kunnen worden als sportactief of niet sportactief. Het onderzoek zou zich vervolgens eerst moeten richten op factoren die een rol spelen bij de deelname aan de sport- en beweegactiviteiten.

Als feedback op de doelstelling van het onderzoek mag worden gesteld dat het een wetenschappelijke bijdrage heeft kunnen leveren aan de beeldvorming rond sport en bewegen op wel en niet sportactieve scholen. Tevens heeft het (methodisch) richting kunnen geven voor vervolgonderzoek naar de participatie op, en het effect van de sportactieve school.

Referentielijst:

- Bottenburg, M., van Rijnen, B. & Sterkenburg, J. van (2005). Sports participation in the European Union. Trends and differences. 's-Hertogenbosch/Nieuwegein: W.J.H. Mulier Instituut/ Arko Sports Media.
- Breedveld, K. (2003a). Sport en cohesie: de relatie tussen sportdeelname en sociaal kapitaal'. In: Breedveld, K. (red.) *Rapportage Sport 2003*, pp. 247-281. Den Haag: SCP.
- Breedveld, K. (2003b). Maatschappelijke ontwikkelingen: kansen en bedreigingen voor de sport. In: Breedveld, K. (red.) *Rapportage Sport 2003*, Den Haag: SCP.
- Breedveld, K. & Tiessen Raaphorst, A. (2006). Samenvatting. *Rapportage sport 2006*.
- Breedveld, K. (2006). De eenentwintigste eeuw: een roerig begin. In: Breedveld, K. (red.) (2006). *Rapportage Sport 2006*, pp.16. Den Haag: SCP.
- Breedveld, K. (2006). Verschillen in sportdeelname. In: Breedveld, K. (red.) *Rapportage Sport 2006*, pp.299 - 304. Den Haag: SCP.
- Brug, J. & Van Lenthe, F. (Eds.) (2005), Environmental determinants and interventions for physical activity, nutrition and smoking: a review. Rotterdam.
- Breenen, K. van, e.a. (1991). Etnische scheidslijnen in het Amsterdamse basisonderwijs, een keuze? Amsterdam: Gemeente Amsterdam
- Buisman, A. (2004). Opvoeding in en door sport? *Pedagogiek 4 24^e jaargang*, 310 - 323
- Coakley, J. (2002). "Using Sports to Control Durance and Violence among Youths: Let's Be Critical and Cautious." pp. 13-30 in *Paradoxes of Youth and Sport*, edited by Gatz, M., Messner, M. A. & Ball-Rokeach, S. New York: SUNY Press.
- Dam, G. ten, Volman, M., Westerbeek, K., Wolfgram, P., Ledoux, G. & Peschar, J. (2003). *Sociale competentie langs de meetlat. Het bestrijden en voorkomen van onderwijs achterstanden. Het meten en evalueren van sociale competentie*. Den Haag: Transferpunt Onderwijsachterstanden.
- DSP, (2000). Sportdeelname Amsterdam, 1999. Amsterdam: Gemeente Amsterdam (O+S).
- Elling, A., De Knop, P. & Knoppers, A. (2001). The integrating and differentiating significance of sport. In Steenbergen, J., De Knop, P & Elling, A. (eds.) (2002) *Values and norms in sport. Critical reflections on the position and meanings of sport in society*. Meyer & Meyer Sport, Oxford, pp. 73-90
- Elling, A. (2002). 'Ze zijn er (niet) voor gebouwd'. In *en uitsluiting in de sport naar sekse en etniciteit*. Nieuwegein/Den Bosch: Arko Sports Media/Mulier Instituut.

- Elling, A. & Klerken, J. (2002). Sport en het bevorderen van een gezondere leefstijl onder (kansarme) jongeren. W.J.H. Mulierinstituut 's-Hertogenbosch.
- Ewing, M. E., Gano-Overway, L. A., Branta, C. F., Seefeldt V. D. (2002). The Role of Sports in Youth Development. in Gatz, M., Messner, M.A., & Ball-Rokeach, S.J. (2002). *Paradoxes of youth and sport*. State University of New York Press, Albany.
- Gard, M. & Wright, J. (2005). *The obesity epidemic: Science, morality and ideology*. London: Routledge.
- Gugten, G. W. van der & Loopstra, O. (1996). *Beroepsprofiel en beroepscode voor leraren lichamelijke opvoeding*. Zeist: Jan Luiting Fonds.
- Huizinga, J., (1985). *Homo ludens*. Groningen: Wolters Noordhoff.
- Jalkanen, L., J. Tuomilehto, A. Tanskanen en P. Puska, (1987). Accuracy of self-reported body weight compared to measured body weight. A population survey. *Scandinavian Journal of Social Medicine* 15, 191–198.
- Jansen, J. Schuit, A.J. & Lucht, F. van der (2002). *Tijd voor gezond gedrag. Bevordering van gezond gedrag bij specifieke groepen*. Bilthoven/Houten: RIVM/Bohn Stafleu Van Loghum.
- Karsten, S., Roeleveld, J., Ledoux, G., Felix, C., Elshof, D. (2002). Schoolkeuze in een multi-etnische samenleving. Amsterdam: SCO-Kohnstam Instituut van de Faculteit der Maatschappij en Gedragwetenschappen, Universiteit Amsterdam
- Kemper, H.G.C., Ooijendijk, W.T.M., Stiggelbout, M., (2000). Consensus over de Nederlandse Norm voor Gezond Bewegen. *Tijdschrift voor Sociale Gezondheidszorg* 78,180-183.
- Knoppers, A. & Anthonissen, A., (2007). *Gendered Managerial Discourses in Sport Organizations: Multiplicity and Complexity*. Springer Science + Business Media.
- KVLO, (2008). op <http://www.schoolensport.nl/certificering/certificeringindex.htm> bezocht op 16 juni 2008.
- Latten, J. (2003). Trends in samenwonen en trouwen. De schone schijn van burgerlijke staat.
- Loo, H., van der (2000). *Lichamelijke opvoeding op de basisschool*. Groningen, Wolters-Noordhoff.
- Mallett, C., Kawabata, M., Newcombe, P., Otero-Forero, A., Jackson, S. (2007). Sport motivation scale-6 (SMS-6): A revised six-factor sport motivation scale. *Psychology of sport and exercise, Volume: 8 Issue: 5* (September 2007), pp: 600-614
- Nieto-García, F.J., Busch, T.L. en Keyl, P.M. (1990), Body mass definitions of obesity: sensitivity and specificity using self-reported weight and height. *Epidemiology* 1(2),

146–152.

NISB, (2008) op <http://www.30minutenbewegen.nl/page/286/>

Certificering_sportactieve_school bezocht op 16 juni 2008.

NOC*NSF/Onderzoeksburo Kearney (1992). Sport als bron van inspiratie in onze samenleving. Sport biedt unieke kansen voor de ontwikkeling van de maatschappij. Arnhem: NOC & USF.

OCW/NOC*NSF (2005a). Alliantie 'School en Sport samen sterker'. Den Haag/Arnhem: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap/NOC*NSF.

Renders, C.M., Seidell, J.C., Van Mechelen, W., Hirasing, R.A., (2004). Overgewicht en obesitas bij kinderen en adolescenten en preventieve maatregelen. *Nederlands Tijdschrift Geneeskunde*, 148(42), 2066-2070

RIVM, 1998. http://www.rivm.nl/vtv/object_document/o2978n19090.html gevonden op 21 juni 2008

Shephard, R.J. & Trudeau, F. (2000). The legacy of physical education: Influence on adult lifestyle. *Pediatric Exercise Science*, 12, 34-50.

Spencer, E.A., Appleby, P.N., Davy, G.K. en Key, T.J., (2002). Validity of self-reported height and weight in 4808 EPIC-Oxford participants. *Public Health and Nutrition* 5(4), 561–565.

Stegeman, H. & Faber, K. (1998). Onderwijs in bewegen. Houten/Diegem, Bohn Stafleu Van Loghum.

Stegeman, H., (2001). *Bewegingsonderwijs: belang en bedoeling*. Jan Luiting Fonds, Zeist.

Stegeman, H., (2005). Naar elke dag sport en bewegen op school. Vraagstellingen voor een brede analyse. In opdracht van de ministeries van OCW en VWS. W.J.H. Mulier Instituut 's-Hertogenbosch.

Stegeman, H., (2007a). Effecten van sport en bewegen op school. Een literatuuronderzoek naar de relatie van fysieke activiteit met de cognitieve, affectieve en sociale ontwikkeling. In opdracht van de Alliantie School & Sport. W.J.H. Mulier Instituut 's-Hertogenbosch.

Stegeman, H. (2007b). Naar beter bewegingsonderwijs. Den Bosch/Nieuwegein: W.J.H. Mulier Instituut/Arko Sports Media

Sterkenburg, J. van & Knoppers, A. (2004). Dominant Discourses about Race/Ethnicity and Gender in Sport Practice and Performance. *International Review for the Sociology of Sport* 39: 301-321

Stiggelbout, M., Hildebrandt, V.H. & Ooijendijk, W.T.M. (1997). Trendrapport bewegen en

- gezondheid 1996/1997, TNO-PG en NIA TNO, Amsterdam.
- Stubbe, J. (2006). *The genetics of exercise behavior and psychological well-being* (proefschrift). Amsterdam: Vrije Universiteit.
- Tamboer, J. & Steenbergen, J. (2000). *Sportfilosofie*. Leende: Damon.
- TNO-PG, (2006). TNO Preventie en Gezondheid (TNO-PG) URL:
http://www.health.tno.nl/homepage_pg.html gevonden op 11 maart 2008.
- VWS (2001) *Sport, bewegen en gezondheid. Naar een actief kabinetsbeleid ter vergroting van de gezondheid door en bij sport en beweging*. Den Haag: Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.
- VWS (2005). *Tijd voor sport – bewegen, meedoen, presteren*. Den Haag: Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.
- WHO (2004). http://www.who.int/bmi/index.jsp?introPage=intro_3.html gevonden op 9 juni 2008.
- Wouw, B.A.J. van der (1994). *Schoolkeuze tussen wensen en realiseringen. Een onderzoek naar verklaringen voor veranderingen in schoolkeuzepatronen vanuit het perspectief van (etnische) segregatie*. Beek-Ubbergen: Tandem Felix.

Bijlagen:

Checklist Sportactieve school

Vragenlijst ouders

Vragenlijst leerlingen